

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА 70–90-Х РОКІВ XIX СТ.

УРОК № 1

Тема.	Вступ. Українська література 70–90-х років XIX ст.
Мета:	спрямувати учнів на вивчення української літератури, зацікавити нею; схарактеризувати суспільно-політичні умови її розвитку, тематику, проблематику, жанри; розвивати навички використання міжпредметних зв'язків, уміння виділяти головне, співставляти суспільні та літературні явища й оцінювати їх; виховувати любов до літератури, пошану до митців.
Обладнання:	карта Європи другої половини XIX ст., «портретна галерея» письменників, книжкова виставка, таблиці.
Теорія літератури:	роди, жанри літератури, тематика, проблематика.

ХІД УРОКУ

I. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ

1. Вступне слово вчителя.

«Мистецтво дає крила й заносить далеко-далеко», — писав А. П. Чехов. Багато видатних людей — філософів, письменників — відзначали велику роль мистецтва в житті, відносили його до вічних цінностей, називали можливість прилучитися до нього неодмінним складником щасливого життя.

Художня література — один із видів мистецтва. Українська література, з новими сторінками якої ми розпочинаємо знайомство, посідає одне із чільних місць у загальноєвропейській культурі.

2. Міні-диспут.

— Як ви вважаєте, література дійсно відіграє таку важливу роль у житті людини?

II. ОГОЛОШЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ

Евристична бесіда, виконання завдань.

— Назвіть українських письменників, їхні твори (з вивчених у попередніх класах). Які з героїв, тем, проблем запам'яталися вам найбільше і чому саме?

— Які стилеві течії й напрями ви знаєте? Визначте їхні характерні риси. Наведіть приклади з української та російської літератур.

— Назвіть роди й жанри літератури, наведіть приклади.

IV. СПРИЙНЯТТЯ Й ЗАСВОЄННЯ УЧНЯМИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з таблицею.

(Учні, застосовуючи знання з історії, користуючись підручником, складають таблицю.)

Суспільно-історичні та літературні події 70–90-х років XIX ст.*

Суспільно-історичні події	Літературно-мистецькі події
1861 — відміна кріпацтва. 1861–1874 — земська, судова, міська реформи. 1886–1889 — поширення селянського руху; масове розорення селян; розвиток капіталізму в Європі. 1885–1891 — поширення страйкового робітничого руху	1863 — Валуєвський, 1876 — Емський укази про заборону української мови; 1888 — указ щодо цього Олександра III. Творчість І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, І. Карпенка-Карого, І. Франка, Лесі Українки та ін. 1882 — заснування журналу «Киевская старина». Творчість художників М. Пимоненка, А. Куїнджі, О. Мурашка, К. Трутовського та ін. Музичне мистецтво П. Сокольського, М. Лисенка, М. Мусоргського, С. Людкевича та ін. Видання журналів «Правда» (1867–1898), «Зоря» (1880–1897), «Світ» (1881–1882), «Житє і слово» (1894–1897), газети «Діло» (1880–1939)

2. Коментар учителя.

Як бачимо, основними подіями, що позначилися на розвитку української літератури 70–90-х років, були відміна кріпацтва та інші наступні реформи, посилення національного гніту шляхом заборони української мови кількома царськими указами, руйнування старого селянського укладу та його капіталізація.

За тих часів більшість українських земель належала до Російської держави, тільки Східна Галичина, Північна Буковина

* До таблиці також включено події 60-х років, що мали вагомий вплив на літературу 70–90-х років XIX ст.

й Закарпаття перебували в складі Австро-Угорщини. Українському письменництву 70–90-х років важко було розвиватись за умов постійних заборон і переслідувань, тому значна частина журналів та книг переправлялася через кордон і видавалася на західноукраїнських землях. Основна увага письменників була звернена на селянство як носія національних ознак; широко досліджувалися проблеми взаємин інтелігенції та народу. Цю літературу ще називали народницькою. Діяльність митців нерідко була різнобічною і поєднувалася з громадською та просвітницькою. Справжньою епохою в українській літературі став Іван Франко, який поєднав народницький традиціоналізм з найвищими здобутками європейської естетичної та філософської думки.

3. Евристична бесіда.

— Пригадайте, які ви знаєте літературні напрями (від найдавніших часів до кінця ХІХ ст.), назвіть їх представників в українській літературі.

(Ренесанс, бароко (І. Вишенський, І. Величковський, Г. Сковорода); просвітництво (І. Котляревський, П. Куліш — окремі риси); сентименталізм (Г. Квітка-Основ'яненко); романтизм (рання творчість Т. Шевченка, окремі твори Марка Вовчка); реалізм (Т. Шевченко, Марко Вовчок та ін.).)

4. Слово вчителя.

В українській літературі 70–90-х років ХІХ ст. продовжує розвиватися так званий «критичний» реалізм, натуралізм («натуральна школа») та пізній романтизм, з'являються паростки модернізму.

5. Ознайомлення з таблицею.

Ознаки течій та представники української літератури 70–90-х років ХІХ ст.

Літературні течії	Характеристика	Представники
Реалізм	Правдиве, об'єктивне, всебічне відображення дійсності, «типові характери за типових обставин»	І. Франко, І. Карпенко-Карий, П. Грабовський, І. Нечуй-Левицький та ін.
Натуралізм	Природознавчий підхід у вивченні «видів» і «типів» людей; культ неприкрашеної дійсності; описовість; пояснення характеру людини спадковими рисами	І. Франко та ін. (елементи у творчості)

Закінчення таблиці

Літературні течії	Характеристика	Представники
Романтизм	Перевага суб'єктивного над об'єктивним; виняткові характери, виняткові обставини; поєднання високого і низького, трагічного і комічного; увага до національно-історичної тематики	О. Кобилянська, М. Вороний, М. Коцюбинський (елементи)
Модернізм	Психологізм у зображенні, нові форми вираження, увага до краси слова	О. Кобилянська, В. Стефаник, О. Олесь, В. Винниченко та ін. (елементи)

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК УЧНІВ

1. Проблемне завдання.

- Прокоментуйте вислів Гіппократа «Життя коротке, мистецтво вічне».

2. Літературна гра.

— Хто останнім назве українського письменника, ім'я якого звучало на уроці.

— Хто назве українських художників та композиторів другої половини ХІХ ст.?

— Хто останнім назве літературні напрями, про які йшла мова.

VI. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Інтерактивна вправа «Займи й обґрунтуй позицію».

Вивчення художньої літератури — необхідний елемент духовного зростання людини.

 Так

 Деякою мірою

 Ні
VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Вміти характеризувати суспільно-політичні умови розвитку української літератури 70–90-х років ХІХ ст.; скласти тези за підручником.

УРОК № 2

- Тема.** Українська література 70–90-х років ХІХ ст. у світовому і загальноєвропейському контексті.
- Мета:** допомогти учням усвідомити роль української літератури в духовному збагаченні громадян України, її місце у світовій літературі; спонукати до читання; розвивати навички засвоєння інформації на слух, виділення головного, висловлення власних суджень; виховувати любов до літератури, пошану до її творців, естетичний смак.
- Обладнання:** книжкова виставка творів, портрети їх авторів; ілюстрації до історичної доби.
- Теорія літератури:** роди й жанри літератури, тематика, мотиви, ідеї.

ХІД УРОКУ

I. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ

Вступне слово вчителя.

Мистецтво, художня література — це фактори прогресу, розвитку духовності людини. Чи можна погоджуватися з такою думкою? Мабуть, так. Бо народ, об'єднаний мовою, культурними традиціями, літературою, що порушує актуальні суспільно-політичні й моральні проблеми, завжди сильніший, ніж той, який цього не має. Отже, на сьогоднішньому уроці піде мова про основні тенденції розвитку української літератури другої половини ХІХ ст., про те, як вона впливала на тогочасне суспільство, яке місце посідала у світовій літературі і що може дати нам, сучасним читачам.

II. ОГолошення теми й мети уроку

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ

Перевірка домашнього завдання.

- 1) Зачитування тез у парах, обговорення, доповнення, уточнення.
- 2) Колективне заслуховування тез до характеристики української літератури 70–90-х років ХІХ ст.